

**Etelä-Pohjanmaan
maakuntaohjelman
2018 - 2021**

ARVIOINTIRAPORTTI

Elokuu 2020

Sisältö

1.	Johdanto	2
2.	Arvioinnin menetelmä ja aineisto	3
2.1.	Arviointikehikko	5
3.	Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman teemat ja painopisteet	7
4.	Arvioinnin tulokset	8
4.1	Valmisteluprosessi ja tietopohja	8
4.2	Tahtotila ja tavoitteiden asettaminen	10
4.3	Maakuntaohjelman rooli ja toimeenpano	13
4.4	Vaikuttavuus	15
5.	Yhteenveto, arvioitsijan johtopäätökset	18
5.1.	Evästyksset uuden ohjelman valmisteluun	19

1. Johdanto

Maakuntaohjelmalla tarkoitetaan maakuntasuunnitelman tavoitteista ja strategioista johdettua keskipitkän aikavälin (3-5 vuotta) ohjelmaa maakunnan alueella tehtävien kehittämistoimenpiteiden suuntaamiseksi ja yhteensovittamiseksi sekä rahoituksen kohdentamiseksi.

Ohjelma sisältää maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankkeet ja muut olennaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi.

Laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahasto-toiminnan hallinnoinnista (7/2014, § 46) säädetään ohjelmien seurannasta ja arvioinnista. Maakunta-ohjelmien tavoitteiden saavuttamista, vaikutuksia ja toimeenpanoa tulee arvioida vähintään kerran ohjelmakauden aikana. Arvioinnin tulee tehdä ulkopuolinen arvioitsija.

Tässä raportissa arvioidaan Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2018 - 2021 valmisteluprosessia, tavoitteistoa sekä maakuntaohjelman roolia ja toimeenpanoa. Etelä-Pohjanmaan maakuntavaltuusto on hyväksynyt maakuntaohjelman 4.12.2017.

Arviointi on osa viiden Länsi-Suomen maakunnan; Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan keskinäistä maakuntaohjelmien vertaisarviointia. Vertaisarviointi on maakuntien liitoille tiivis ja hyödyllinen itsearviointi- ja oppimisprosessi samalla, kun se täyttää aluekehittämislaissa säädetyn ulkopuolisen arvioinnin tunnusmerkit.

Arvioinnin tavoitteiksi asetettiin aluekehittämisjärjestelmän muutoksiin varautuminen ja maakuntaohjelmatyön vaikuttavuuden jäsentäminen. Parhaillaan päivitettävänä olevassa aluekehittämisen lainsäädännössä sopimuksellisuus ja verkostoihin perustuva yhteistyö vahvistuvat. Uutena vuoropuhelun muotona on tulossa valtion ja maakunnan aluekehittämisseskustelut.

Vertaisarvioinnin organisoivat työryhmä, johon kuului kustakin maakunnan liitosta yhdestä kolmeen asiantuntijaa. Työryhmä kokoontui kuukausittain ja arviointiprosessin käynnistyttyä hieman harvemmin.

2. Arvioinnin menetelmä ja aineisto

1/2

Vertaisarviointi aloitettiin sopimalla maakunnan liittojen keskinäisestä työnjaosta. Pirkanmaan liitto laati arviointikehikon, Satakuntaliitto arvioinnin raporttipohjan ja Pohjanmaan liitto sidosryhmäkyselyn. Etelä-Pohjanmaan liiton tehtävänä oli suunnitella tulosten julkistamista ja Keski-Suomen liiton vastuulla oli koota työsuunnitelma sekä vastata työskentelyn etenemisestä.

Jokaiselle maakuntaohjelmalle valittiin arpomalla arvioitsija, joka on vastannut arvioinnin toteuttamisesta:

Maakuntaohjelma

Etelä-Pohjanmaa
Keski-Suomi
Pirkanmaa
Pohjanmaa
Satakunta

Arvioija

Keski-Suomi
Pirkanmaa
Etelä-Pohjanmaa
Satakunta
Pohjanmaa

KESKI-SUOMEN LIITTO

Regional Council of Central Finland

Keski-Suomen liitto kokosi henkilöstöstään yhdeksän asiantuntijan arviointiryhmän, jonka tehtävänä on ollut

- analysoida Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma ja sen liitteet
- tehdä sidosryhmäkysely ja analysoida sen tulokset
- johtaa arviointityöpajan työskentelyä
- laatia arviointiraportti

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

REGIONAL COUNCIL OF SOUTH OSTROBOTHNIA

Etelä-Pohjanmaan liiton vastuulla on ollut

- välittää sidosryhmäkysely kohderyhmälle
- tehdä itsearviointi
- osallistua arviointikeskusteluun
- kommentoida arviointiraportin luonnosta
- viestiä ja esitellä arviointiraporttinsa tulokset
- päättää toimenpiteistä

2. Arvioinnin menetelmä ja aineisto

2/2

Asiakirja-analyysin aineiston muodostivat Etelä-Pohjanmaan **maakuntaohjelma, ympäristöselostus, osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmat**. Lisäksi käytettävissä oli älykkään erikoistumisen strategia, tilastotietoja sekä Etelä-Pohjanmaan rakennerahastotoiminnan vaikuttavuuden arviointi ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmien väliarviointi.

Koronaepidemian aiheuttamat rajoittamistoimet estivät toukokuulle suunnitellun sidosryhmätyöpajan toteuttamisen. Sidosryhmien palautteessa on nojaututtu ennakkokyselyn tuloksiin ja perusteluihin. Sidosryhmien palaute ja arvioitsijan asiakirja-analysoinnissa tekemät havainnot ovat hyvin samansuuntaiset, joten sidosryhmätyöpajan puuttuminen ei näyttäisi vaikuttavan arvioinnin johtopäätöksiin.

Arviointimenetelmänä ovat olleet maakuntaohjelman laadintaprosessin osalta arvioitsijan sidosryhmille tekemä kysely.

Maakuntaohjelman tavoitteistoa on arvioitsija tarkastellut asiakirja-analyysin, kyselyn sekä arviointikeskustelun avulla. Maakuntaohjelman roolia ja toimeenpanoa on tutkittu samoin asiakirja-analyysin, sidosryhmäkyselyn ja arviointikeskustelun avulla.

Ohjelman vaikuttavuutta on tarkasteltu onnistumisten ja hyvien käytäntöjen, ongelmien ja puutteellisuuksien sekä kehittämissuosituksen kautta. Tärkeässä asemassa on ollut arvioitavan maakunnan tekemä itsearviointi. Etelä-Pohjanmaan liiton ja Keski-Suomen liiton asiantuntijoiden yhteinen arviointikeskustelu pidettiin pe 8.5.2020 etäpalaverina. Näiden aineistojen pohjalta on laadittu arviointiraportti.

Jokainen maakunnan liitto vastaa arviointitulosten esittelemisestä ja arviointiraportin julkaisemisesta maakuntahallituksessa, maakunnan yhteistyöryhmässä ja muissa mahdollisissa yhteyksissä oman harkintansa mukaan.

2.1. Arviointikehikko

1/2

A. Maakuntaohjelman laadinta. Millainen on ollut ohjelman valmisteluprosessi ja tietopohja?

- miten ja miltä tietopohjalta ohjelman lähtötilanne on kuvattu?
- onko ohjelmaprosessissa hyödynnetty ennakointityötä?
- miten maakunnan toimijat ovat osallistuneet ohjelman valmisteluun?
- onko ohjelmassa tunnistettu maakunnan toimijoiden roolit sen toteutuksessa?
- onko ohjelma loogisesti rakennettu päämääristä toimenpiteisiin?
- onko ohjelman vaikuttavuutta pyritty mittaamaan?

B. Maakuntaohjelman tavoitteisto. Miten tahtotila on muodostettu ja ovatko tavoitteet säilyttäneet relevanssinsa?

- mitkä ovat ohjelmassa tunnistetut kehittämistarpeet / ongelmat / mahdollisuudet?
- mihin asioihin ohjelma pyrkii vaikuttamaan ja miten?
- millaiseen tietopohjaan ohjelman tavoitteet perustuvat (esim. tilastot, tulevaisuustyö)?
- onko ohjelman tavoitteet asetettu selkeästi?
- onko maakuntaohjelmassa tehty uusia avauksia?
- miten dynaaminen/ staattinen ohjelma on suhteessa toimintaympäristön muutokseen?

2.1. Arviointikehikko

2/2

C. Maakuntaohjelman rooli ja toimeenpano. Miten ohjelmaa on käytetty ja miten se näkyy sidosryhmien toiminnassa?

- miten ohjelma pyrkii aikaansaamaan tavoittelemansa muutokset, mikä on sen ”interventiologiikka”?
- mitä toteutuskeinoja ja -resursseja ohjelmalle on tunnistettu?
- mitä vaikuttamiskeinoja ja -kanavia sekä kumppanuuksia ohjelma tunnistaa?
- onko toteutuskeinojen ja -resurssien mittakaava tavoitteiden mukainen?
- millainen on ohjelman seuranta ja sen työkaluvalikoima?

D. Vaikuttavuuden arviointi

- ovatko ohjelmassa tehdyt valinnat onnistuneita (strategisuus, erottuvuus, relevanssi)?
- puuttuuko jokin tärkeä teema tai voisiko jonkin teeman jättää jatkossa pois?
- onko ohjelman avulla edetty valittuun suuntaan?
- onko sillä saatu haluttuja vaikutuksia ja miksi, ja jos ei niin miksi ei?
- onko maakunnallinen yhteistyö lisääntynyt maakuntaohjelman ansiosta?
- onko yhteinen näkemys parantunut?
- käyttävätkö maakunnan toimijat maakuntaohjelmaa työssään (ohjaako se esim. hankerahoitusta)?
- onko maakunnan asema kohentunut?

3. Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman teemat ja painopisteet

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2018-2021 tavoitteet ja toimenpiteet pohjautuvat vuonna 2014 hyväksytyyn maakuntasuunnitelmaan, jossa on muodostettu maakunnan tavoiteltu tulevaisuuskuva vuoteen 2040 saakka. Vision 2040 mukaan **Etelä-Pohjanmaa on hyvinvoivien ihmisten ja menestyvien yritysten uudistuva ja yhteistyötä rakentava kulttuurimaakunta.**

Aluekehittämisessä tavoitteena on **resilientti aluerakenne ja aluekehitys.** Siihen kuuluvat rakennemuutos-herkkyyden vähentäminen, muutoksista palautumisnopeuden parantaminen, kasvu-uran uudistumiskyvyn turvaaminen sekä valmius aktiivisiin muutoksiin.

Tavoitteita kohti kuljetaan neljän maakuntaohjelman toimintalinjan ja 13 näihin sisältyvän kehittämisen painopisteen kautta:

1. UUDISTUMISKYKYINEN ELINKEINOELÄMÄ

- Kestävät ruokajärjestelmät ja biotalouden uudet ratkaisut
- Älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät
- Uudistuva palvelu- ja elämystuotanto
- Toimialasta riippumaton yritystoiminnan turvaaminen ja vahvistaminen sekä yrityssectän uudistaminen

2. TULEVAISUUDEN OSAAMISTARPEET

- Korkeatasoinen tiedosta toiminnaksi -innovaatioketju
- Innostavat urapolut

3. HYVINVOIVAT IHMISET JA YHTEISÖT

- Osallisuus ja toimintakyky
- Hyvinvoinnin edistäminen uudessa maakunnassa
- Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta
- Alueen vetovoiman ja viihtyisyyden parantaminen

4. EHEÄ ALUERAKENNE JA YMPÄRISTÖ

- Liikenneyhteyksien ja kehityskäytävien vahvistaminen sekä logistiikan kehittäminen
- Luonnonvarojen turvaaminen
- Energiaosaamisen vahvistaminen

4. Arvioinnin tulokset

Valmisteluprosessi ja tietopohja

1/2

Arvioitsijan huomiot

Maakuntaohjelman valmisteluun on osallistunut eri tahoja monipuolisesti. Maakunnan nykytilan analyysi on kattava. Muutamat indikaattoritiedot ovat usean vuoden takaisia, mikä osaltaan selittyy tilastoinnin viiveillä. Tulevaisuustyötä ja ennakointitietoa on hyödynnetty ohjelman valmistelussa. Asiakirjassa tulevaisuusnäkökulma jää kuitenkin melko ohueksi, viittausten tasolle. Täsmällisempi konkretia puuttuu. Vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia tarkasteleva skenaariotyö olisi tuonut hyvän lisän, etenkin nyt, kun maailma on koronaepidemian vuoksi muuttunut hetkessä.

Ohjelma-asiakirja on pitkä ja melko raskaskin luettava. Taustoittamista ja selittämistä on paljon eikä tavoitteita ole nostettu selkeästi esille. Luettavuutta voisi lisätä visualisoinneilla ja ydinajatuksia kokoavilla taulukoilla. Arvioitsijat kaipasivat asiakirjaan myös eteläpohjalaista uhoa, tunnetta ja identiteettiä - asioiden voimakkaampaa sanoittamista. Tämä lisäisi ohjelman omaleimaisuutta ja kiinnostavuutta.

Etelä-Pohjanmaan liiton oma arvio

Toimintaympäristön kuvaus ja toimintalinjakohtaiset lähtötilanteet on laadittu laajaan tilastokoontiin pohjautuen ja Innovaatiotoiminnan tilannekuva -työssä koostetun tiedon kautta. Valmistelussa hyödynnettiin myös maakuntakaavaa varten tehtyä rakennemallityötä ja siinä laadittuja tulevaisuuskuvia.

Ohjelman sisällössä on hyödynnetty ennakointityötä, mm. Aluerakenteen tulevaisuuskuvat -raporttia sekä innovaatiotoiminnan tilannekuvaprosessista koottua tietoa. Työpajatyöskentelyssä käytettiin ennakointimenetelmiä, mm. epävarmuus/vaikuttavuus -analyysiä. Tulevaisuusryhmä osallistui ohjelman työstämiseen.

4. Arvioinnin tulokset

Valmisteluprosessi ja tietopohja

2/2

Etelä-Pohjanmaan liiton oma arvio (jatkuu)

Maakunnan toimijat ovat olleet tiiviisti mukana ohjelman valmistelussa mm. työpajatyöskentelyn kautta. Innovaatiotoiminnan tilannekuvan koontiin osallistettiin keskeisiä sidosryhmiä, ja sen kautta he pääsivät osallistumaan tietopohjan koontiin ja tulkintaan. Koko valmisteluprosessia ja ohjelmakokonaisuutta sparrasi monialainen työryhmä. Lisäksi toimintalinjoittain ja aihealueittain koottiin keskusteluryhmiä, jotka keskittyivät teeman sisältöjen sparraamiseen ja koontiin.

Näkemyksiä kuultiin myös aluekehittämisen kiertueella. Tiedon kokoamisessa hyödynnettiin kaikille avointa kyselyä maakunnan kehittämiseen ja elinvoimaan liittyen. Sähköisenä työkaluna kokeiltiin Tieken yhteiskirjoittamisen alustaa.

Ohjelman valmistelu limitettiin maakunta- ja sote-uudistukseen niiltä osin kuin se oli tarkoituksenmukaista.

Sidosryhmien näkemykset

Sidosryhmäkyselyn 20 vastaajasta 15 oli osallistunut maakuntaohjelman valmisteluun. Valmisteluvaihetta pidettiin valtaosin onnistuneena – hyvin toteutettuna ja tarpeita vastaavana. Sidosryhmien edustajat kokivat pystyneensä vaikuttamaan alueen kehittämiseen ohjelman valmistelun kautta. Tilaisuuksien ja valmistelutyöpajojen todettiin tarjonneen hyvän mahdollisuuden vaikuttamiselle, toimijoiden keskinäiselle tutustumiselle sekä yhteiselle keskustelulle ja näkemysten esiin tuomiselle. Osallistavuus, eri tahojen näkemysten huomioon ottaminen sekä käytetyt menetelmät saivat kiitosta. Omia, sidosryhmälle tärkeitä asioita saatiin vietyä läpi osallistumalla valmisteluun. Hyvän valmistelun nähdään myös sitouttavan sidosryhmiä ohjelman toteuttamiseen.

Kehittämissuhteina mainittiin sähköisten työkalujen laajempi hyödyntäminen tapaamisten ja osallistavan työpajatyöskentelyn ohella. Valmisteluryhmien kokoonpanoihin toivottiin enemmän yrityksiä. Myös hanketoiminnan ja -toimijoiden huomioimiseen kannustettiin. Vastauksissa tuotiin esille myös priorisoivan keskustelun ja kriittisen arvioinnin vahvempi mahdollistaminen maakuntaohjelman valmistelun aikana.

4. Arvioinnin tulokset

Tahtotila ja tavoitteiden asettaminen 1/3

Arvioitsijan huomiot

Ohjelma on laadittu muutosvaiheessa, jolloin valmisteltiin maakunta- ja sote-uudistusta ja odotettiin uusien maakuntien perustamista. Tämä heijastuu valinnoissa ja tavoitteissa, jotka nojautuvat vahvasti edellisen maakuntaohjelman linjauksiin.

Puhjenneen koronakriisin jälkeen kaikki maakuntastrategiat ja -ohjelmat joutuvat todelliseen hapatettiin: tarve strategioiden terävöittämiseen nousee keskusteluun.

Asiakirja-analyysin perusteella toimintalinjat vaikuttavat jonkin verran epäsuhtaisilta toisiinsa nähden. Ohjelman jäsentymistä kuvaava käsite ”toimintalinja” on ilmaisuna jo melko vanhahtava.

Valintojen perustelut ja tilannekuvaukset on kirjattu perinpohjaisesti, mikä kertoo hyvästä valmistelusta. Toimintalinjojen valinnassa kuvastuu kestävyden (taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen) tasapainoinen huomioon ottaminen. Kestävän kehityksen periaate linjaa aidosti ja läpäisevästi ohjelman sisältöä. Ihmislähtöinen näkökulma näyttäytyy hyvin toimintalinjassa ”Hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt”. Kaavoitus on oivaltavasti nähty tärkeänä keinona edistää ekologista kestävyttä.

Tiiviit yhteenvedot ja olennaisimpien asioiden esiin nostaminen selkeyttäisi ohjelmaa. Myös maakuntaprofiilia (graafia) voisi jäsentää ja fokusoida enemmän, jolloin se olisi informatiivisempi.

4. Arvioinnin tulokset

Tahtotila ja tavoitteiden asettaminen 2/3

Etelä-Pohjanmaan liiton oma arvio

Ohjelmassa kehittämistarpeina on tunnistettu mm.

- (1) Yrityskentän dynamiikan puute, matala tuottavuus ja alhainen digitalisaation taso
- (2) Osaamisen vahvistaminen, koulutusjärjestelmän kehittäminen sekä työelämän ja työn murros
- (3) Osallisuuden vahvistaminen ja ennaltaehkäisevä työ
- (4) Hajautunut asutus, liikenneyhteydet, keskuskaupungin ja muun maakunnan kehittämisedellytykset, tietoliikenneyhteydet
- (5) Vesistöjen huono tila, suo- ja turvekysymykset

Ohjelma lähtee pitkän aikavälin visiosta, joka on saavutettavissa eri toimintalinjojen toimenpiteiden kautta. Pitkän tähtäimen tavoitteet on asetettu maakuntasuunnitelmassa vuoteen 2040.

Sisältö jakautuu neljään osa-alueeseen eli toimintalinjaan samalla rakenteella kuin aiemmassa ohjelmassa. Osa-alueet on tiivistetty painopisteisiin ja kärkiin, joihin kehittämistoimintaa erityisesti kohdennetaan.

Toimintalinjoihin on määritelty tavoitetila. Tavoitteiden tietopohjana on toimintaympäristön tarkastelua, innovaatiotoiminnan tilannekuvaa sekä tulevaisuustarkastelua mm. aluerakenteen tulevaisuuskuva. Tavoitteita on paljon ja ne ovat melko yleisesti muotoiltuja. Monelta osin tavoitteet ovat säilyttäneet relevanssinsa, mutta päivitystarpeitakin on. Uudelle tulevaisuustarkastelulle on selkeä tarve - niin laadulliselle kuin määrälliselle.

4. Arvioinnin tulokset

Tahtotila ja tavoitteiden asettaminen 3/3

Sidosryhmien näkemykset

Maakuntaohjelman linjauksia pidettiin alueen kehittämisen sekä sidosryhmien kannalta onnistuneina. Keskeisiä ja tärkeitä vahvuuksia ja kehittämiskohteita on onnistuttu nostamaan esille.

Sidosryhmien vastauksissa todettiin, että toimintaympäristön nopeassa muutoksessa ohjelma kaipaa päivitystä.

Rohkeutta, uudistavaa otetta, uusiin mahdollisuuksiin tarttumista ja tavoitteellisuutta toivottiin lisää.

Valintoja tulisi terävöittää ja keskittyä olennaisimpiin teemoihin.

Valintoja on tärkeä peilata myös kansallisen kilpailukyvyn ja tulevaisuuden muutosvoimien näkökulmasta.

Konkreettisenä ehdotuksena on kokoava taulukko, joka jäsentäisi kunkin toimintalinjan painopisteet ja kärjet.

4. Arvioinnin tulokset

Maakuntaohjelman rooli ja toimeenpano 1/2

Arvioitsijan huomiot

Ohjelman toteutuksessa on huomioitu laajasti maakunnan eri toimijat. Odotukset oppilaitosyhteistyölle heijastuvat ohjelmasta vahvasti ja sen varaan on asetettu monia tavoitteita.

Innovaatiotoiminnan tilannekuvatyön sitominen maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian seurantaan on erinomainen lisä tietopohjan rakentamiseksi. Asiakirjasta ei ilmene selkeästi, **miten mittareita seurataan.** Kaikille indikaattoreille ei ole myöskään määritelty suuntaa tai tavoitetta.

Mittareiden valikoima herätti arvioitsijoille kysymyksen siitä, ovatko **kiistanalaiset asiat** jätetty tarkoituksellisesti maakuntaohjelmasta pois, esimerkkinä turvetuotanto.

Etelä-Pohjanmaan liiton oma arvio

Ohjelmassa on painotettu sen mahdollistavaa luonnetta. Keskeisten sidosryhmien omat tavoitteet on huomioitu osallistavassa prosessissa. Sidosryhmät toteuttavat ohjelmaa toiminnassaan luontevasti. Toimintalinjat, painopisteet ja kärjet muodostavat yhteenkietoutuneita kokonaisuuksia, joiden toimeenpanoon osallistuvat kunnat, yritykset, elinkeinoelämä, TKI-toimijat, järjestöt jne. Tästäkään syystä ohjelmassa ei ole yksilöity toimijoiden roolia. Maakunnan kehittämishankkeet nojaavat pääsääntöisesti ohjelman tavoitteisiin.

Toteutumisen seuranta varten on määritetty indikaattoreita ja määrällisiä tavoitteita. Vaikuttavuutta seurataan vuosittain laajalla seurantaraportilla, joka koostuu maakuntaohjelman indikaattoreista, edunvalvontatavoitteiden ja kärkihankkeiden raportoinnista, rahoitusohjelmien arviointimateriaalista sekä innovaatiotoiminnan tilannekuvasta. Raportti menee myös poliittiseen käsittelyyn.

4. Arvioinnin tulokset

Maakuntaohjelman rooli ja toimeenpano 2/2

Sidosryhmien näkemykset

Maakuntaohjelmaa pidetään sidosryhmien keskuudessa tärkeänä suunnittelua ohjaavana asiakirjana. Ohjelmalla on selkeä rooli aluekehittämisen kokonaisuudessa. Maakuntaohjelmaa luonnehditaan:

- **ison kuvan luojaksi**
- **aluekehittämisen käsikirjoitukseksi ja**
- **yhteisen tahdon ja tavoitteiden muodostajaksi.**

Sidosryhmät hyödyntävät ohjelmaa hankehauissa, koulutusten suunnittelussa sekä strategia- ja kehittämistyössä.

Maakuntaohjelman painopisteet huomioidaan ja sidosryhmien omien valintojen tarvelähtöisyyttä ja strategista lähtökohtaa peilataan ohjelmaan.

Sidosryhmät myös nostavat maakuntaohjelman teemoja esille omissa verkostoissaan. Vahvemmin huomiota voisi kiinnittää ohjelman toteutuksen organisointiin ja rahoitusmahdollisuuksien avaamiseen.

4. Arvioinnin tulokset

Vaikuttavuus

1/3

Arvioitsijan huomiot

Strategiset valinnat ovat perusteltuja ja onnistuneita.

Rakennerahastotoiminnan arvioinnin ja maaseudun kehittämissuunnitelman väliarvioinnin mukaan valintoja on toteutettu **hyvin eri rahoitusinstrumenttien** avulla.

Maakuntaohjelman rahoituksen kuvaaminen on yleisellä tasolla – samoin on useimmissa muissakin maakuntaohjelmissa. Esimerkiksi valtion budjettirahoituksen luonnonsuojelurahoitusta ei ole tunnistettu tärkeäksi instrumentiksi monimuotoisuuden turvaamisessa.

Arvioitsijat pohtivat, onko Seinäjoen kaupungin ja muun maakunnan välinen yhteistyö hieman kipeä kysymys vai **kehitetäänkö maakuntaa aidosti yhdessä.**

Ohjelmaa valmisteltaessa vaikutusten arvioinnin tukena on toiminut maakunnallinen YVA-ryhmä, mikä on tärkeää laaja-alaisen suunnittelun, toiminnan ja tulosten arvioinnin kannalta.

4. Arvioinnin tulokset

Vaikuttavuus

2/3

Etelä-Pohjanmaan liiton oma arvio

Maakuntaohjelman valinnat ovat onnistuneita. Ne ilmentävät maakunnan monipuolista yritys- ja innovaatiotoimintaa. Tuoreen rakennerahastoarvioinnin tulosten mukaan rahoitusta on suunnattu painopistealueille erinomaisen hyvin.

Ohjelmassa on tehty valintoja, mutta myös tavoiteltu mahdollistavuutta. Rahoittajat suuntaavat rahoitusta maakuntaohjelman painopisteiden mukaisesti. Asioissa, joihin hankerahoitus taipuu, on edetty valittuun suuntaan - esimerkiksi osassa elinkeinoelämän painopisteistä ja kärjistä sekä osaamista vahvistavissa kokonaisuuksissa.

Maakuntaohjelmaa käytetään laajasti ja aktiivisesti pohdittaessa kehittämistoimenpiteitä ja niiden rahoittamista. Haluttuja vaikutuksia on saatu niissä kehittämiskokonaisuuksissa, joissa vastuutahot ovat selkeät ja he ovat osallistuneet valmisteluun.

Maakunnan asema on maakuntaohjelman kaudella ja osaltaan sen vaikutuksesta kohentunut mm. työllisyydessä sekä yritysten T&K:ssa. Myös maakunnan aktiivisuus ja suhteellinen painoarvo on noussut Länsi-Suomen alueella.

Ohjelman tavoitteena oli vahvistaa maakunnallista yhteistä tahtotilaa alueen kehittämiseksi. Maakunnallinen yhteistyö erityisesti keskeisimpien sidosryhmien kanssa on lisääntynyt maakuntaohjelman ansiosta. Sen sijaan laajempi maakunnallinen yhteistyö ei ole vahvistunut niin selkeästi kuin edeltävän ohjelman aikana. Nykyistä ohjelmaa laadittiin pienemmin resurssein, eikä osallistaminen ollut aivan yhtä laajaa.

Jatkossa työvoiman kohtaanto ja osaavan työvoiman saatavuus on teema, jota voisi painottaa enemmän. Myös kestävän kehityksen periaatteet ja toimenpiteet, ilmastonmuutos sekä digitaalisuus (yritystoiminnassa, koulutuksessa, työnteossa, liikkumisessa) ja digi-infra on huomioitava vahvemmin. Kapeampana alana metalli ja erikoismetallit (alumiini- ja terästeollisuus, konepajat) on noussut esille.

4. Arvioinnin tulokset

Vaikuttavuus

3/3

Sidosryhmien näkemykset

Maakuntaohjelman teemoista parhaiten on edetty energiaosaamisessa, väestön osallisuuden ja toimintakyvyn tukemisessa sekä ruokajärjestelmien ja biotalouden uusissa ratkaisuissa.

Heikoimman arvion saavat alueen vetovoiman parantaminen, liikenneyhteyksien ja kehityskäytävien edistäminen sekä innostavat urapolut. Vetovoimaan vaikuttaa heikko väestökehitys.

Jatkossakin tärkeinä kokonaisuuksina nähtiin elinkeinoelämän kehittäminen ja työmarkkinoiden toimivuus, osaaminen, hyvinvointi sekä ilmastonmuutokseen, ympäristöön ja saavutettavuuteen liittyvät asiat. Ohjelmaan toivottiin pohdintaa maakunnan erilaisten alueiden merkityksestä ja vetovoimatekijöistä. Huomioina nostettiin esille mm. kansainvälisyys sekä robotiikka ja automaatio.

Maakuntaohjelman nähdään vahvistavan toimijoiden yhteistyötä osana maakunnallisen yhteistyön kokonaisuutta. Ohjelman todettiin kokoavan keskeiset toimijat yhteen sekä luovan merkittäviä uusia verkostoja. Sote mainittiin esimerkkinä, jossa yhteistyö on lisääntynyt.

Kehittämissuhteiksi mainittiin maakuntaohjelman näkyvyyden vahvistaminen esimerkiksi tiedottamisella ja tarjoamalla teemoja maakunnan kärkimedioille. Ohjelman kytköksiä kehittämistoimiin ja tehtyihin päätöksiin tulisi tuoda esille - **miten maakuntaohjelma näkyy, kuuluu ja todentuu maakunnan elämässä, arjessa ja päätöksenteossa.**

5. Yhteenveto

Arvioitsijan johtopäätökset

- Arvioinnin aikana sidosryhmiltä saatujen näkemysten, käytettävissä olleen aineiston sekä Etelä-Pohjanmaan liiton tekemän itsearvioinnin perusteella voidaan johtopäätöksenä todeta, että **Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2018 – 2021 laatiminen, toteuttaminen ja seuranta ovat onnistuneita.**
- Ohjelman painotukset ovat muodostuneet **osallistavan yhteistyön tuloksena**. Valintojen perustana on monipuolinen tietopohja ja maakunnan toimijoiden yhtenevä näkemys. Sidosryhmät pitävät ohjelman linjauksia pääosin oikeina.
- Seuraavan, vuoteen 2025 ulottuvan maakuntaohjelman aikana Suomi ja Etelä-Pohjanmaa kohtaavat ja ratkaisevat useita merkittäviä yhteiskunnan muutospaineita. Väestön ikääntyminen edellyttää työmarkkinoiden rakenteissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa uudistumista. Jos sote-maakuntien perustaminen etenee, kuntien rooli muotoutuu uudenlaiseksi.
- Vähintään ohjelmakauden ensimmäiset vuodet – mahdollisesti koko nelivuotinen jakso – taistellaan koronaepidemian aiheuttamasta talouskriisistä toipumiseksi. Etelä-Pohjanmaan vahva identiteetti ja yrittäjyysperinne, kotimaisen ruoantuotannon nouseva arvostus ja kilpailukykyään jatkuvasti vahvistavat yritykset ovat erinomainen tae maakunnan menestykselle.

5.1. Yhteenveto

Evästyksset uuden ohjelman valmisteluun

ENNAKOINTI

Lisää tavoitteellisuutta ja tulevaisuuteen katsomista

ROHKEUS

Tunnistettujen vahvuuksien uudistaminen ja uusiin mahdollisuuksiin tarttuminen

TERÄVÖITTÄMINEN

Ytimet kirikkaiksi, enemmän visuaalisuutta ja turhat rönsyt pois

VIESTINTÄ

Ohjelma eläväksi ja näkyväksi